

Guide til dige-klager

Slots- og Kulturstyrelsen har i løbet af det seneste år rejst mange sager om fjernelse af diger. Årsagen er, at styrelsen over en årrække ikke prioriterede området og derfor oparbejdede sagsbunker, som styrelsen nu ved at gennemgå.

I denne artikel gives en række gode råd til, hvordan du klager over et påbud fra styrelsen.

1. Hvordan klager man over styrelsens påbud?

Der er som udgangspunkt ikke nogen administrativ klageadgang, hvis man ønsker at klage over Slots- og Kulturstyrelsens påbud om retablering af et dige. Det følger af § 12, stk. 4, i [bekendtgørelse nr. 1442 af 12. december 2010 om henlæggelse af opgaver og beføjelser til Kulturarvsstyrelsen](#).

Efter Natur- og Miljøklagenævnets praksis, kan Slots- og Kulturstyrelsens påbud dog påklages til nævnet for så vidt angår fortolkningen af lovgrundlaget, herunder om et konkret forhold er ulovligt. Se til eksempel nævnets afgørelse af [11. april 2014 i sag NMK-600-00035](#) og [Kulturarvsstyrelsens tilsynsvejledning](#) pkt. 10.4.

Hvis du vil have Slots- og Kulturstyrelsens påbud prøvet fuldt administrativt, skal du først søge kommunen om lovliggørende dispensation, dvs. dispensation til fjernelse af diget. Det gælder også, selvom du er af den faste overbevisning, at der ikke var noget dige i marken, og at lodsejeren derfor ikke har fjernet noget dige.

Du bør gøre rede for dette i dispensationsansøgningen til kommunen ved eksempelvis at skrive i ansøgningen til kommunen, at du gør opmærksom på, at du bestrider Slots- og Kulturstyrelsens påstand om, at der skulle have været et beskyttet dige i marken, og du alene søger om dispensation for at få prøvet spørgsmålet fuldt ud administrativt.

I praksis giver sagsgangen ofte sig selv, da en sag normalt indledes med, at Slots- og Kulturstyrelsen – efter at have modtaget en anmeldelse – varsler et påbud over for lodsejeren. I påbudsvarslet vejledes om muligheden for at søge om dispensation, og her vil lodsejeren kunne få spørgsmålet om dispensation prøvet ved kommunen.

Hvis kommunen meddeler afslag på dispensation, kan denne afgørelse indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet.

Hvis kommunens afslag ikke påklages, eller Natur- og Miljøklagenævnet ikke giver medhold i klagen, udsteder Slots- og Kulturstyrelsen endeligt påbud.

Alternativt kan du undlade at søge kommunen om dispensation og vælge at afvente Slots- og Kulturstyrelsens påbud og indbringe

Undgå sager

Forebyggelse er bedre end efterfølgende reparation.

Inden en lodsejer sammenlægger marker og fjerner fysiske skel i marken, bør han / hun altid undersøge, om det er registreret som beskyttet dige. Det gælder uanset, om det kun er sammenføjet jord.

Hvis lodsejeren vælger blot at fjerne skelmarkeringen, bliver det lodsejers bevisbyrde at afkræfte, at det var et dige, hvis myndighederne efterfølgende påstår dette, og det fremgår af 4 cm-kortet. Det kan være særdeles vanskeligt for lodsejeren at løfte denne bevisbyrde, når ”jordophobningen” er fjernet.

Hvis det blot er sammenføjet jord, bør lodsejeren få det afregistreret som beskyttet dige, inden han / hun fjerner det.

Det gør man ved henvendelse til kommunen, jf. digebekendtgørelsens § 8.

Når afregistreringen er sket, kan lodsejeren fjerne det fysiske skel.

dette direkte for Natur- og Miljøklagenævnet. I så fald er nævnets prøvelse, som angivet ovenfor, begrænset til, om styrelsens fortolkning af museumsloven med tilhørende bekendtgørelse er korrekt.

Som et yderligere alternativ, kan du – hvis du har valgt at afvente Slots- og Kulturstyrelsens påbud – søge kommunen om dispensation efter at have modtaget påbuddet. I denne situation kan kommunens eventuelle afslag også indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet. Håndhævelsen af påbuddet udsættes i så fald, indtil dispensationssagen er afgjort (se bl.a. pkt. 3.3.7 i [håndhævelsesvejledningen](#)).

Først når dispensationssagen er afgjort, og dispensation er afvist, kan Slots- og Kulturstyrelsen kræve fysisk lovliggørelse, dvs. genetablering af diget.

Myndighedernes afgørelser kan indbringes for domstolene. Husk, at dette skal ske inden 6 måneder, efter afgørelsen er meddelt, jf. museumslovens § 29 x.

2. Undersøg sagens fakta

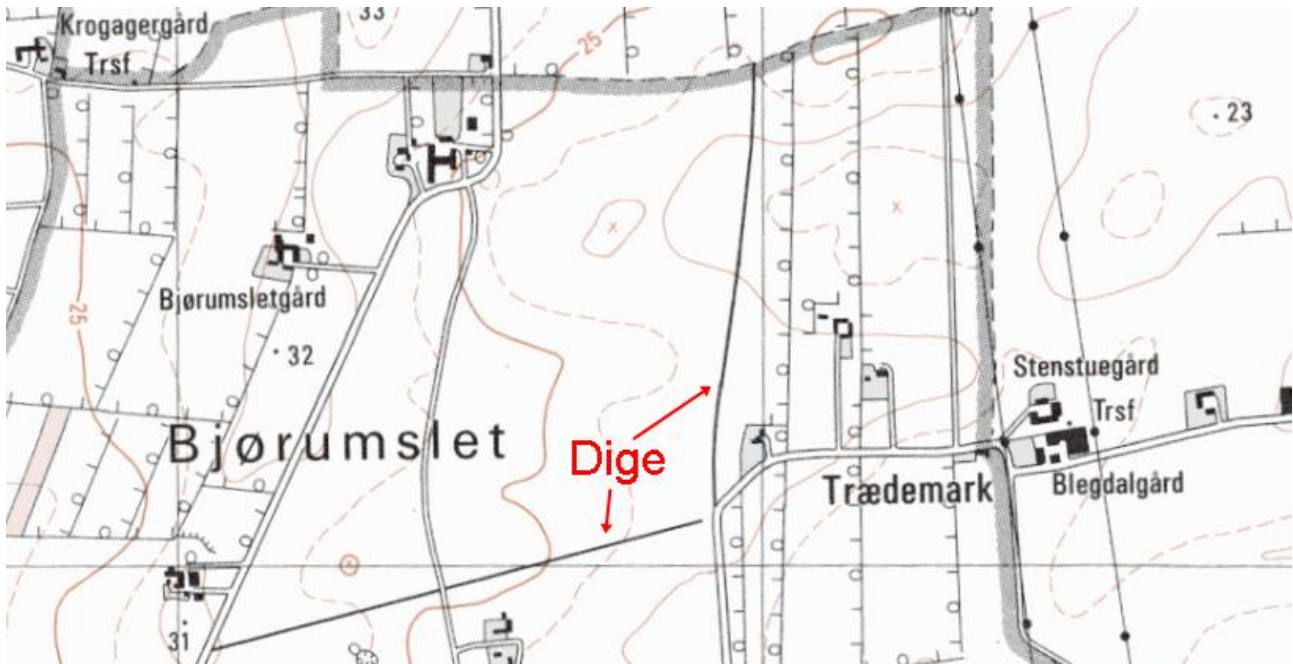
Tvivl om berettigelsen af et krav fra Slots- og Kulturstyrelsen om reetablering af et dige opstår som oftest ved jorddiger. Jorddiger kan ligne sammenføjjet / -pløjet jord, som er sædvanligt ved skel, og nu hvor sagen rejses – og det påståede dige er fjernet – er det vanskeligt for lodsejeren at påvise, at der blot var tale om sammenføjjet / -pløjet jord ved skel og ikke et dige.

De andre digetyper, stendiger, diger af tørv mv. giver sjældnere anledning til tvivl, men samme problematik kan selvfølgelig også gøre sig gældende for disse, hvis de er faldet sammen og derfor ikke er / var synlige i landskabet. I det følgende tages for nemheds skyld udgangspunkt i jorddiger. Hvis du vil læse mere om de andre digetyper og beskyttelsens historik, kan du læse artiklen, "[Reguleringen af diger og dens baggrund](#)".

Jorddiger omfattes af beskyttelsen i [museumslovens kapitel 8a](#), hvis de er angivet på Geodatastyrelsens 4 cm-kort i den seneste reviderede udgave forud for den 1. juli 1992. Beskyttelsen er fastlagt i § 1, stk. 1, nr. 4, i [bekendtgørelse nr. 1190 af 26. september 2013 om beskyttede sten- og jorddiger og lignende](#). Det første, du skal gøre, er derfor at kontrollere, om der angivet et dige på 4 cm-kortet, som påstået af styrelsen.

2.1 4 CM-KORTET

4 cm-kortet hentes via kortforsyningens side, <http://download.kortforsyningen.dk/content/dtk4-cm-kort-trykt-1977-1992>, hvor man kan oprette sig gratis som bruger og downloade udtræk. Diger er indtegnet med en fed sort streg, som disse to ved Trædemark ved Løgstør:

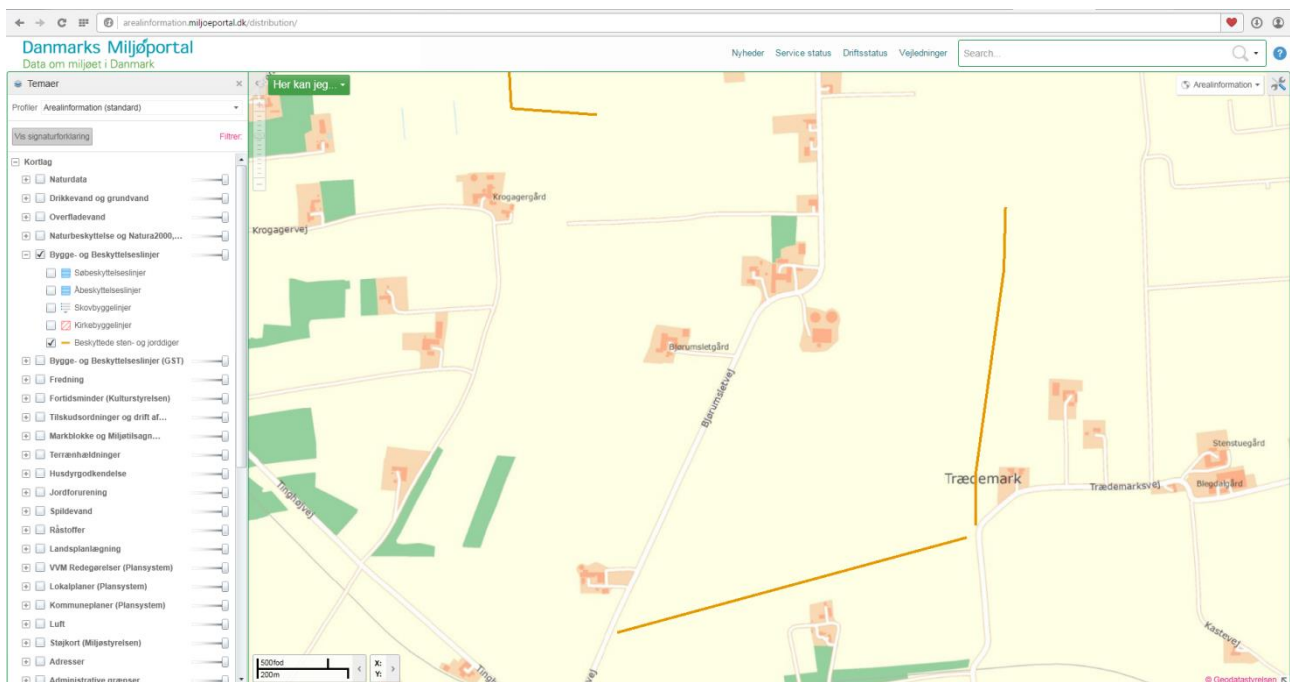
Hvis du kan konstatere, at det af Slots- og Kulturstyrelsen påståede dige er på kortet, er der tale om et beskyttet dige.

2.2 LUFTFOTOS OG HISTORISK KORTMATERIALE

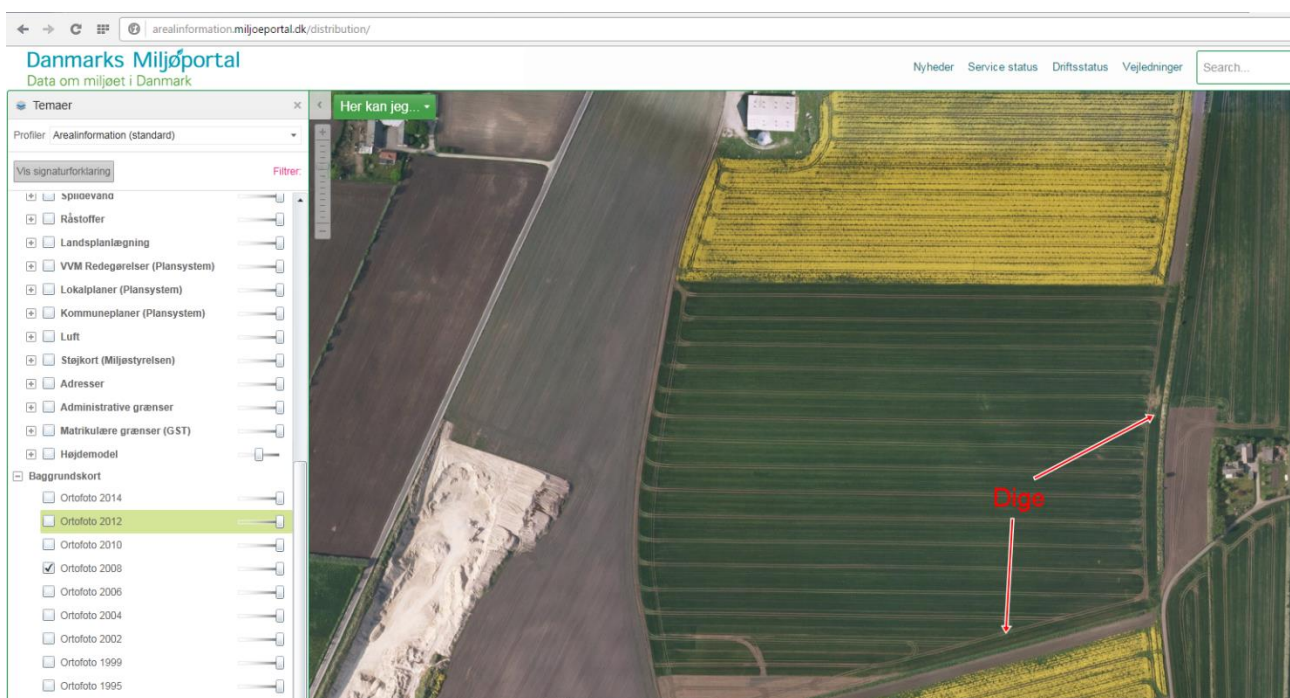
Du skal herefter undersøge via luftfotos, hvornår diget blev fjernet. Digebeskyttelsen trådte i kraft den 1. juli 1992, og hvis diget blev fjernet inden denne dato, er diget fjernet lovligt. Slots- og Kulturstyrelsen kan i den situation ikke kræve diget retableret. Hvis diget derimod er fjernet den 1. juli 1992 eller herefter, kan styrelsen kræve det retableret.

Som udgangspunkt er det lettest at kontrollere luftfotos via Danmarks Miljøportal, da du på portalen også kan se en vejledende registrering af beskyttede diger. Den vejledende registrering blev foretaget af de tidligere amter og er kun vejledende, da den kan indeholde diger, som faktisk ikke er beskyttede efter bekendtgørelsen, ligesom den kan mangle angivelse af beskyttede diger. Du kan finde portalen på <http://arealinformation.miljoportal.dk/distribution/>.

Hvis vi tager udgangspunkt i de to diger ved Trædemark, kan det ved opslag på miljøportalen konstateres, at de er markeret som beskyttede diger af det tidligere amt:

På miljøportalen kan man vælge luftfotos som baggrundsbillede for at konstatere, om diger kan ses fra luften. Dette er ortofoto 2008, hvor digerne tydeligt kan ses:

I sager, hvor digerne ikke længere er til stede, opstår der normalt spørgsmål om, hvorvidt der reelt var tale om et dige i marken pr. 1. juli 1992.

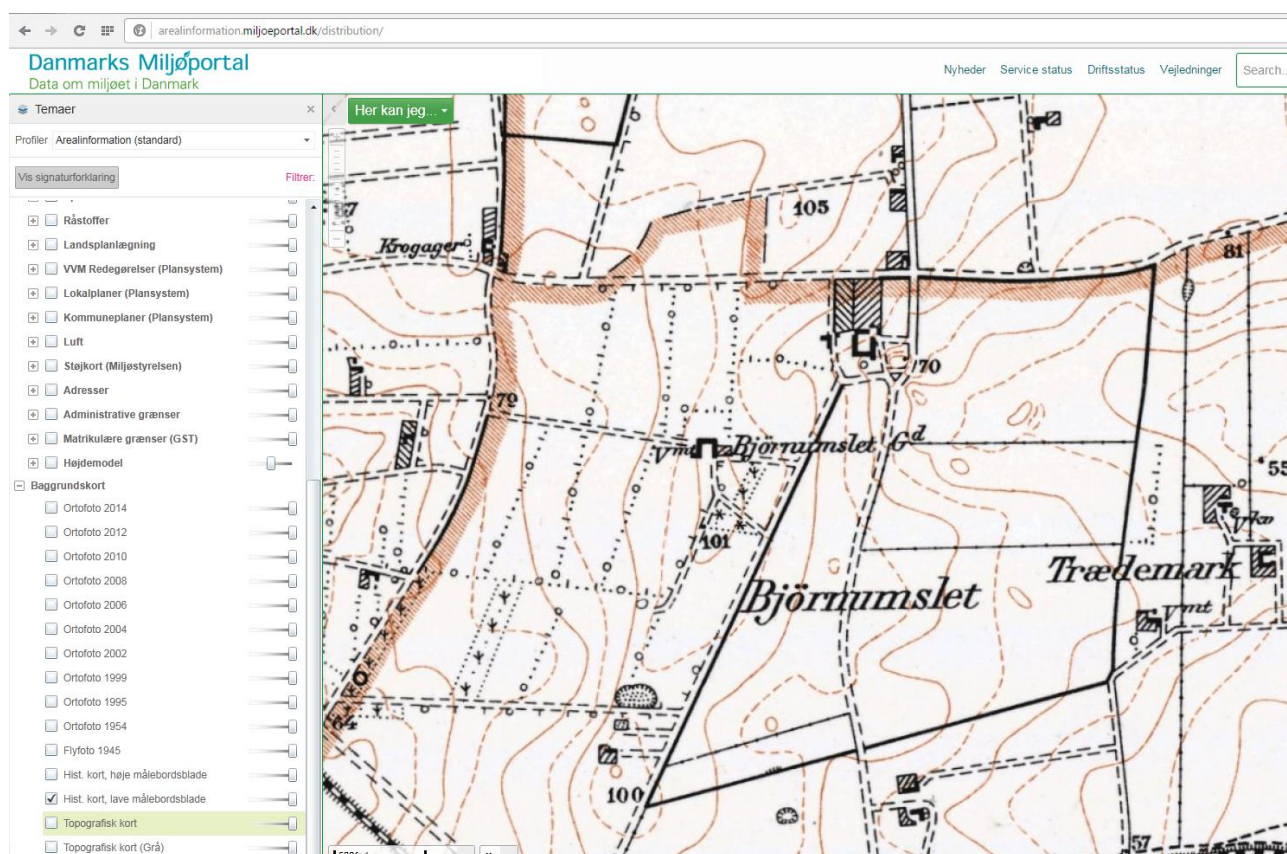
I mange sager kan det ud fra luftfotos være svært at skelne et ordinært markskel med græsbevoksning fra et sammenfaldet jorddige med græsbevoksning.

Hvis der kan ses en grøn rand / bræmme på et foto taget efter 1992 på det sted, hvor der ifølge 4 cm-kortet skulle være et dige, vil Natur- og Miljøklagenævnet normalt antage, at det er tilstrækkelig dokumentation for digets eksistens pr. 1. juli 1992.

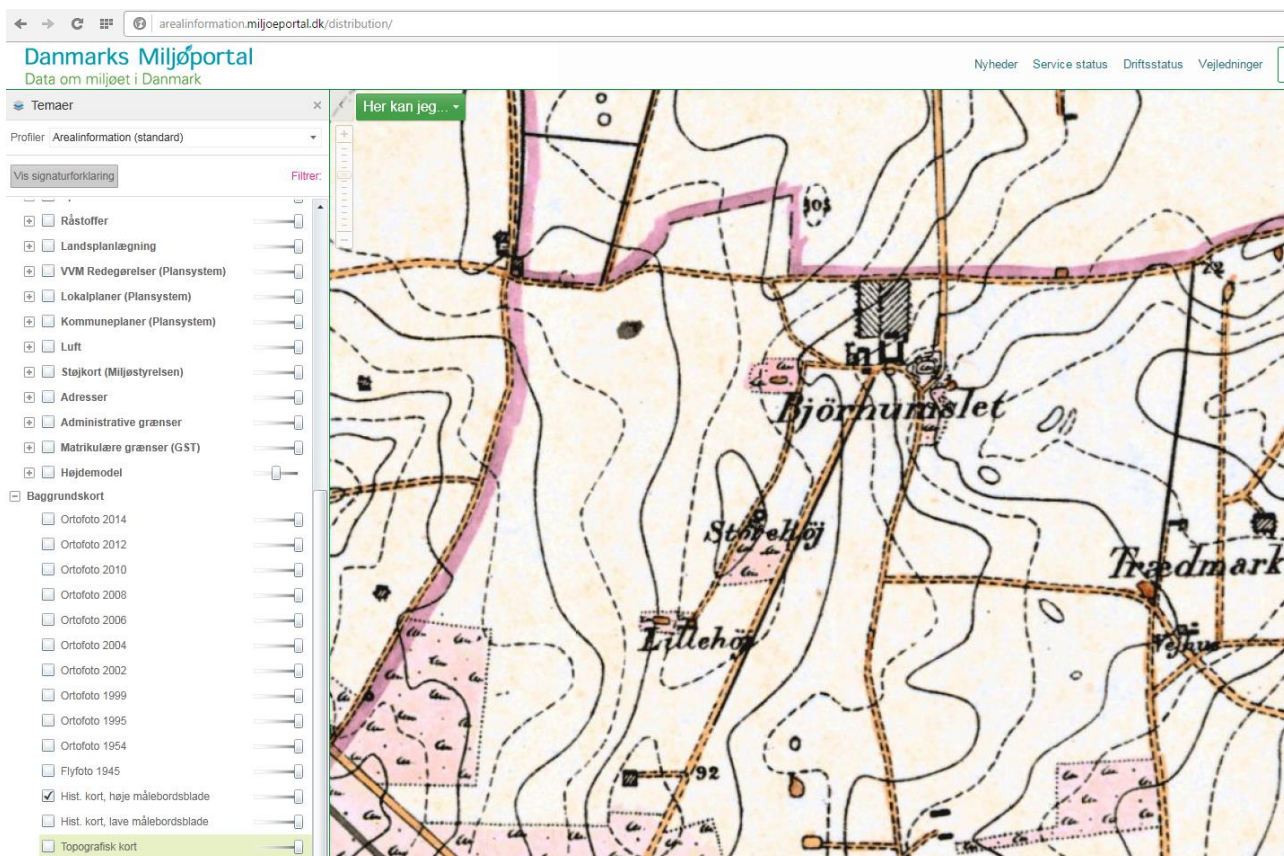
Du kan i den situation prøve at så tvivl om digets eksistens ved at kræve, at myndigheden foretager en fotogrammetrisk analyse af de tilgængelige luftfotos fra perioden efter 1992, som dokumenterer en væsentlig højdeforskel det sted, hvor diget skulle have været. Det er dog myndighedens egen afgørelse, om den finder det nødvendigt med en sådan analyse, eller om den betragter sagen som værende tilstrækkelig oplyst til at træffe afgørelse med det allerede foreliggende materiale.

Du kan også søge at betvivle rigtigheden af angivelsen på 4 cm-kortet ved at kontrollere de høje og lave målebordsblade. De høje målebordsblade blev udarbejdet i perioden 1842 – 1899 og de lave målebordsblade i perioden 1901-1971.

Digerne ved Trædemark er begge angivet på de lave målebordsblade:

Derimod er kun det ene dige angivet på de høje målebordsblade:

Da de lave målebordsblade er mere detaljerede end de høje, vil man ofte kunne se denne forskel. Det vigtige er blot at konstatere, om målebordsbladene bekræfter angivelserne på 4 cm-kortet, eller om de på nogen måde kan indikere, at angivelserne på 4 cm-kortet er forkerte.

For så vidt angår digerene ved Trædemark, er der ikke tvivl om deres beskyttelse, da de fremgår af 4 cm-kortet, og de faktisk var i marken den 1. juli 1992, jf. luftfotoet fra 2008. Endelig bekræfter angivelserne på de lave (og til dels de høje) målebordsblade angivelsen i 4 cm-kortet.

Kommunerne stiller også kort til rådighed på deres hjemmesider, hvor man som oftest kan finde samme information, nogle gange suppleret med lokale luftfotos fra de tidligere amter.

Hvis der er tvivl om, hvorvidt diget er korrekt angivet, kan man også undersøge andet tilgængeligt kortmateriale.

På <http://hkpn.gst.dk> kan man finde samtlige de historiske kort, herunder 4 cm-kortet fra forskellige udgivelserår og de lave og høje målebordsblade, men også tidligere kort. Du kan læse en beskrivelse af de tilgængelige kort på denne side: http://hkpn.gst.dk/sdfe/mpn_info2/index.htm#.

På kortforsyningens hjemmeside kan man downloade et bredt udvalg af geodata, <http://download.kortforsyningen.dk/content/kortforsyningen-download-selvbetjeningsløsning-til-download-af-geodata>. På denne side kan man også finde den seneste udgave af 4 cm-kortet.

Man kan desuden finde gamle luftfotos på www.flyfotoarkivet.dk (mest for Midt- og Nordjylland) og på www.kb.dk/danmarksetfraluften/ (blandede luftfotos), ligesom COWI mod betaling stiller kortløsninger til rådighed.

Husk at diget ikke skal være indtegnet på samtlige historiske kort for at være beskyttet. Det afgørende er, om diget er indtegnet på 4 cm-kortet, og derfor bør din undersøgelse primært gå ud på at konstatere, om angivelsen på dette kort er korrekt.

Dette fremgår bl.a. af en dom fra Vestre Landsret fra 2004 (U.2004.2526V). I denne sag kunne diget kun konstateres på kort fra 1916 og fremefter. Lodsejeren gjorde gældende, at der ikke kunne være tale om et beskyttet dige, da det ikke fremgik af tidligere kort. Retten bemærkede følgende om dette:

"Efter bevisførelsen for landsretten lægges det til grund, at der, siden 1916 har været registreret et dige ... Det bemærkes herved, at den omstændighed at der ikke var registreret et dige i 1870'erne ikke kan føre til andet resultat, idet lovens automatiske beskyttelse af diger optaget på kortene ikke kun omfatter diger etableret ved udskiftningen i forbindelse med landboreformen, og som derfor har særlig kulturhistorisk værdi, men alle kortregistrerede diger".

2.3 ANDEN DOKUMENTATION

Når du har undersøgt kortene og luftfotos, bør du også undersøge, om der kan være anden dokumentation for de faktiske forhold i marken.

Erklæringer fra vidner tillægges som oftest ringe vægt. Lodsejeren kan selvfølgelig selv afgive en skriftlig erklæring om, hvordan forholdene var i marken i 1992 (og efterfølgende), men Natur- og Miljøklagenævnet betragter sådanne som værende subjektive og tillægger dem derfor ringe betydning. Det samme gælder erklæringer fra naboer, jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 4. februar 2016 i sag [NMK-600-00057](#), hvor nævnet så bort fra en erklæring fra en nabo om, at der ikke havde været et dige på stedet.

Natur- og Miljøklagenævnets praksis er i overensstemmelse med den førnævnte dom fra Vestre Landsret fra 2004 (U.2004.2526V). I denne sag var der også vidneforklaringer om digernes faktiske tilstand. Landsretten udtalte følgende om disse:

"Selv om nogle af vidneforklaringerne kan pege på, at diget mod den fjerneste del af trekantarealet fremstod som meget lavt og muligt for en del blot var en digelignende struktur af sammenføjet sand i læhegnet, må det komme tiltalte til skade, at han har fjernet det, der på kortene er registreret som dige, uden at amtet har haft lejlighed til at vurdere, om der var tale om et dige i forbindelse med en eventuel sag om dispensation."

Hvis du ønsker at indhente erklæringer fra vidner, skal disse derfor gerne være så objektive som muligt, eksempelvis i form af en erklæring fra en landinspektør eller fra en ansat fra de tidligere amter, hvis han / hun måtte have besigtiget området.

Fotos af arealet, hvor man kan se skellet, og som kan bekræfte, at der ikke var noget dige i 1992 eller derefter, vil selvsagt blive tillagt vægt. Lodsejerne er dog sjældent i besiddelse af sådanne fotos.

3. Vurder om diget var beskyttelsesværdigt

Det følger af Natur- og Miljøklagenævnets praksis, at et dige skal være beskyttelsesværdigt, førend det er beskyttet. Slots- og Kulturstyrelsen er forpligtet til selv at påse, om det er tilfældet, men det sker ikke altid, eller vurderingen kan være forkert. Du skal derfor bede kommunen forholde sig til spørgsmålet, når du anmoder om dispensation, ligesom du skal bede Natur- og Miljøklagenævnet forholde sig til det, hvis du klager over kommunens eller Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse.

Efter Natur- og Miljøklagenævnets praksis er et dige beskyttelsesværdigt, hvis det er værdifuldt i én af følgende 3 henseender:

1. Landskabeligt
2. Kulturhistorisk eller
3. Biologisk

Hvis et dige eksempelvis betragtes som landskabeligt værdifuldt, men er uden kulturhistorisk eller biologisk betydning, er det følgelig beskyttet.

Der kan knyttes følgende bemærkninger til vurderingen af de enkelte kriterier (jf. [Naturklagenævnet Orienterer, NKO nr. 122 1997](#) og [Slots- og Kulturstyrelsens vejledning](#)):

3.1 LANDSKABELIGT VÆRDIFULDT:

Når det skal afgøres, om et dige er landskabeligt værdifuldt, skal man se på, om diget fremtræder som et væsentligt element i landskabet i kraft af dets længde, profil eller som en del af et sammenhængende digesystem. Se s. 25 og 48-49 i Slots- og Kulturstyrelsens vejledning. Hvis diget er sunket sammen og blot ligner sammenføjet jord, der ikke adskiller sig fra andre markskel, bør dette bruges som argument for, at det ikke er landskabeligt værdifuldt.

3.2 KULTURHISTORISK VÆRDIFULDT:

Når det skal afgøres, om et dige er kulturhistorisk værdifuldt, skal man se på, om digets har kulturhistorisk betydning, navnlig som gammelt ejerlavsskel eller ejendomsskel. Hvis diget er særpræget, kan det vise de sidste rester af et gammelt udnyttelsesmønster og vil i så fald også blive betragtet som kulturhistorisk værdifuldt. På side 21-23 og side 43-45 i Slots og Kulturstyrelsens vejledning er de kulturhistorisk betydningsfulde diger nærmere beskrevet. Det er selvsagt vigtigt, at du kontrollerer, om Slots- og Kulturstyrelsens har foretaget en korrekt vurdering af digets historiske relevans. Efterprøv gerne om styrelsens fakta er korrekte. Hvis styrelsen eksempelvis påstår, at et dige markerer et ejerlavsskel, bør du kontrollere, om det er korrekt, eller om ejerlavsskellet faktisk er et andet sted i marken. Du kan eventuelt drøfte spørgsmålet med den lokale museumsinspektør for at få input til din vurdering.

3.3 BIOLOGISK VÆRDIFULDT

Når det skal afgøres, om et dige er biologisk værdifuldt, skal man se på, om diget har betydning som biotop eller økologisk spredningskorridor. Det kan være som levested for enkeltarter, biototype med en særegen artssammensætning eller som en del af et større biotopnet. For så vidt angår det sidstnævnte ses på, om diget forbinder naturtyperne i området. Der kan henvises til Slots og Kulturstyrelsens vejledning s. 23-24 og side 45-48 for nærmere beskrivelse af kriteriet. Myndighedernes vurdering af digets biologiske værdi bør selvfølgelig efterprøves. Hvis diget bærer tydeligt præg af sprøjtning eller gødskning, og derfor er artsfattigt, kan det ikke betegnes som biologisk værdifuldt. Bemærk i den sammenhæng, at man ikke må ændre tilstan-

den af diger. Hvis man har et artsrigt dige, må man altså ikke begynde at sprøjte dette med henblik på at få det nedlagt.

Bemærk når du læser Slots- og Kulturstyrelsens vejledning, at denne overordnet set er skrevet meget bredt og omfatter mange argumenter for bevarelse af diger. Det betyder, at der også er mange argumenter, som kan tale for bevarelse af et dige, selvom det reelt blot er sammenføjjet jord. I den situation kunne myndighederne eksempelvis påstå, at digerne er faldet sammen og udgør "de sidste rester af et langt ældre udnyttelsesmønster", jf. vejledningens s. 22, hvorfor de er beskyttelsesværdige ud fra et kulturhistorisk synspunkt. Som nævnt ovenfor er det vigtigt at du undersøger, om sådanne vurderinger baserer sig på rigtige fakta, og skriver, hvorfor du vurderer anderledes. Eksempelvis er det faktum, at der ud fra luftfotos kan ses en forhøjning med græs langs et markskel ikke i sig selv bevis for, at der har været et dige, men det skyldes som oftest blot, at der er / har været et markskel.

3.4 BEMÆRKNINGER TIL NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNETS PRAKSIS

Som nævnt ovenfor, er det Natur- og Miljøklagenævnets praksis, at der skal lægges vægt på de 3 kriterier, landskabelig, kulturhistorisk eller biologisk betydning, når afgøres, om et dige er beskyttelsesværdigt.

Det er selvfølgelig udtryk for gældende praksis, men det bemærkes, at Folketinget oprindeligt kun ønskede at beskytte diger med biologisk værdi. Der henvises afsnit 4. 3 i lovbemærkningerne til §§ 3, 4, 5, 6 og 7, L 70, forslag til lov om naturbeskyttelse, fremsat den 24. oktober 1991:

"Beskyttelsen af digerne optaget på kortværkene kan afløses af en beskyttelse, der baserer sig på en egentlig registrering i lighed med, hvad der nu gælder for "§43 vandløb" i naturfredningsloven, således at de biologisk "uinteressante" diger udelades af beskyttelsen, uanset at de er optaget på de ovennævnte kortblade."

Der henvises til artiklen "Reguleringen af diger og dens baggrund" for yderligere information, https://www.landbrugsinfo.dk/jura/miljoeret/sider/Reguleringen_af_diger_og_dens_baggrund.aspx.

Du er velkommen til at gøre myndighederne opmærksom på dette misforhold mellem praksis og den oprindelige lovgivning, men det gør i sig selv næppe, at Natur- og Miljøklagenævnet ændrer praksis.

4. Dispensationsmulighed

Myndighederne skal som nævnt ovenfor lade indgå i deres afgørelse, om de vurderer, at et dige er / var beskyttelsesværdigt.

Hvis Kommunen eller Natur- og Miljøklagenævnet vurderer, at det er beskyttelsesværdigt, er det vigtigt, at du har bedt dem vurdere, om der kan gives dispensation til dets fjernelse, og at du har givet dem alle de gode argumenter for en dispensation.

Bemærk at det kræver virkelig gode argumenter, da muligheden for dispensation er lille.

Natur- og Miljøklagenævnet bruger således fast denne passus, når nævnet skal tage stilling til muligheden for dispensation:

"Natur- og Miljøklagenævnets praksis for dispensation til nedlæggelse af diger, herunder i forbindelse med landbrugsdrift, er i overensstemmelse hermed yderst restriktiv." Se eksempelvis sag Natur- og Miljøklagenævnets [afgørelse af 6. juli 2015 i sag NMK-600-00065](#).

Det er efter nævnets praksis ikke tilstrækkeligt til at meddele dispensation, at der er påvist driftsmæssige eller andre økonomiske interesser i, at diget fjernes.

Du skal med andre ord anføre andre begrundelser for en dispensation. Det kan eksempelvis være, at diget var af mindre værdi, da dets tilstand var særdeles ringe. Det vil selvsagt være vanskeligt at påvise dette, hvis diget allerede er fjernet.

De typiske, særlige tilfælde, hvor der meddeles dispensation er ved større projekter, hvor samfundet kan siges at have fordel af det, såsom ved jordfordeling som følge af større naturforvaltningsprojekter, offentlige anlægsarbejder som motorveje eller lign. Som eksempel kan nævnes [Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse af 14. juni 2013 i sag NMK-600-00033](#), hvor kommunen og nævnet af hensyn til gennemførelse af et vådområdeprojekt accepterede at et dige fra udskiftningen på 200 meter blev nedlagt, og at der i stedet blev opført et nyt dige 130 meter fra det oprindelige.

Hvis du på den eller anden måde kan påvise, at fjernelsen af diget er samfundsgavnligt, vil det følgelig øge sandsynligheden for, at der gives dispensation til fjernelse.

Vær opmærksom på, at det faktum, at man tilbyder at etablere et erstatningsdige, normalt ikke er noget, som øger muligheden for dispensation. Se til eksempel [NMK-600-00065 \(afgørelse af 6. juli 2015\)](#). Nævnet udtalte i denne sag følgende:

"Et erstatningsdige vil efter Natur- og Miljøklagenævnets opfattelse almindeligvis ikke kunne erstatte den kulturhistoriske (fortælle)værdi, der knytter sig til den autentiske placering og udformning af et oprindeligt dige. Erstatningsdiger vil således normalt ikke i sig selv kunne begrunde, at der meddeles dispensation til at fjerne et dige. Dette gælder også i de tilfælde, hvor det oprindelige dige har en begrænset længde og højde."

4.1 BEMÆRKNINGER TIL NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNETS PRAKSIS

Natur- og Miljøklagenævnet følger en meget restriktiv praksis, når nævnet afgør, om der kan gives dispensation til fjernelse af diger. Denne praksis er af nyere dato og svarer faktisk ikke til Folketingets oprindelige hensigt med reguleringen.

Naturklagenævnet fastslog i 1997, at der ikke længere var grundlag for en særligt tilbageholdende dispensationspraksis ([NKO 122, juni 1997](#)).

Naturklagenævnet havde fulgt en særligt tilbageholdende dispensationspraksis indtil 1997, da lovgiver oprindeligt ønskede dette.

Det var oprindeligt hensigten, at der skulle ske en konkret udpegning af de beskyttede diger (ligesom for vandløb), så ingen kunne være i tvivl om, hvorvidt et dige var beskyttet eller ikke. I 1991 havde forvaltningen indstillet til Folketingets miljø- og planlægningsudvalg, at der skulle være en lempelig dispensationspraksis, indtil udpegning af digerne havde fundet sted. Folketingets miljø- og planlægningsudvalg fandt det imidlertid for risikabelt at have en lempelig dispensationspraksis, inden der var sket konkret udpegning af de beskyttede

de diger. Udvalget udtalte i dets betænkning af 12. december 1991 om lovforslaget, at "der, indtil den konkrete udpegning har fundet sted, skal udvises tilbageholdenhed med dispensationer."

I midten af 90'erne besluttede den daværende Miljø- og Energiminister, Svend Auken, at det var for omkostningskrævende at foretage en konkret udpegning af de beskyttede diger. Ministeriet besluttede derfor at fortsætte den midlertidige ordning, hvorefter alle diger angivet i 4-cm kortet var beskyttet.

På den baggrund fandt Natur- og Miljøklagenævnet, at nævnet selv måtte foretage en vurdering af, hvorvidt der var tale om beskyttelsesværdige diger, når nævnet blev forelagt en sag. Det var dette, der i 1997 fik nævnet til at konstatere, at der ikke længere var grund til en særligt tilbageholdende dispensationspraksis.

I de oprindelige forarbejder var det faktisk forudsat, at man ved en konkret udpegning ville undlade at medtage de mindre værdifulde sten- og jorddiger i beskyttelsesordningen, så "*der ikke i større omfang en påkrævet af hensyn til biotopbeskyttelsen lægges hindringer i vejen for landbrugets almindelige strukturudvikling.*" Det er tilsvarende forudsat, at der skulle følges en lempelig dispensationspraksis, når det drejede sig om "mindre værdifulde diger". Se [svar af 29. november 1991 fra daværende miljøminister, Per Stig Møllers N. Filt Jensen vedrørende baggrunden for indførelsen af beskyttelsen.](#)

Når Natur- og Miljøklagenævnets i dag fører en yderst restriktiv dispensationspraksis, er det utvivlsomt ikke i overensstemmelse med, hvad lovgiver forudsatte.

Du kan derfor godt vælge at gøre klagenævnet opmærksom på, at lovforarbejderne faktisk tilsiger en lempelig adgang til dispensation, når der er tale om et mindre værdifuldt dige.

Hvis du er interesseret i yderligere information, kan du læse artiklen "Reguleringen af diger og dens baggrund", https://www.landbrugsinfo.dk/jura/miljoeret/sider/Reguleringen_af_diger_og_dens_baggrund.aspx.

5. Passivitet

Som nævnt indledningsvis er årsagen til de mange nuværende sager om diger, at Slots- og Kulturstyrelsen i en årrække ikke har prioriteret sager om diger.

Styrelsen begyndte først i større omfang at behandle sagsbunkerne i 2014, og visse sager havde da ligget, siden styrelsen fik ansvaret for tilsynet med digerne ved strukturreformen den 1. januar 2007 (inden da havde amterne haft tilsynet).

Hvis en myndighed lader en sag ligge i længere tid, kan det give borgeren en forventning om, at myndigheden har opgivet sagen, og borgeren indretter sig derfor i tillid til, at myndigheden betragter forholdet som lovligt. Myndighedens passivitet kan skabe en ret for borgeren.

I artiklen "[Får jeg ret, hvis kommunen glemmer min sag](#)", kan du læse mere om, hvornår der foreligger sådan myndighedspassivitet, at det skaber en ret for borgeren. Der ses ikke kun på, hvor længe sagen har ligget ved myndigheden men også på en række andre parametre, såsom ulovlighedens karakter, om der modsatrettede tungtvejende samfundsmæssige hensyn, sagens betydning for andre tilsvarende sager og borgerens gode eller onde tro både ved forholdets etablering og efterfølgende.

Natur- og Miljøklagenævnet har ved afgørelse af 21. december 2015 i sag NMK-600-00053 fastslået, at 4 år er tilstrækkelig til at fastslå myndighedspassivitet i en dige-sag. Passiviteten regnes fra det tidspunkt, hvor

myndighederne bliver opmærksomme på det ulovlige forhold, dvs. fjernelsen af diget og giver besked herom til lodsejeren, og indtil det tidspunkt, hvor myndighederne (på ny) kræver forholdet lovliggjort. Du kan læse mere om sagen i artiklen, "[Fjernelse af dige lovligt pga. myndighedspassivitet](#)".

Det er vigtigt at drøfte med lodsejeren, hvornår myndighederne første gang gjorde ham / hende opmærksom på, at diget var fjernet, og hvornår Slots- og Kulturstyrelsen fulgte op herpå med påbud.

Hvis der er gået 4 år eller mere, bør du kræve dispensation til digets fjernelse med henvisning til myndighedspassivitet, jf. førnævnte afgørelse.

Vær opmærksom på, at konkrete forhold kan tilsige, at der skal gå længere tid, førend der foreligger myndighedspassivitet, som skaber en ret for borgeren. Det kan eksempelvis være tilfældet, hvis der er tale om et dige af stor kulturhistorisk betydning. Modsat kan konkrete forhold også tilsige, at myndighedspassivitet indfinder sig tidligere, eksempelvis efter 3 år, hvis myndighedernes ageren har givet lodsejeren anledning til at tro, at de har opgivet at forfølge sagen, og lodsejeren har indrettet sig i tillid hertil, samt der er tale om et "ordinært" dige.

6. Hvad skal din klage indeholde?

Det vil altid afhænge af den konkrete sag, hvad en klage bør indeholde. Nedenfor kan du læse vores forslag til klagepunkter. Det er langt fra givet, at alle punkter er relevante i din konkrete sag.

6.1 OPLYSNING OM, HVAD DER KLAGES OVER, OG KORT OPSUMMERING AF BEGRUNDELSE FOR KLAGE

Hvis du søger kommunen om dispensation, skal dette angives med henvisning til Slots- og Kulturstyrelsens varslede påbud. Der kan eksempelvis stå følgende:

"Der søges om dispensation til fjernelse af dige omtalt i Slots- og Kulturstyrelsens påbudsvarsel af xx 2016, da klager er uenig i grundlaget for varslet. Klager bestrider Slots- og Kulturstyrelsens påstand om, at der skulle have været et beskyttet dige i marken, og klager søger om dispensation for at få prøvet spørgsmålet administrativt, da Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse ellers ikke kan indbringes for anden myndighed til fuld prøvelse."

Hvis du klager til Natur- og Miljøklagenævnet over kommunens afgørelse, kan der stå følgende:

"Der klages herved over xx kommunes afgørelse af xx 2016, hvorved kommunen fastholder Slots- og Kulturstyrelsens påstand om, at der har været et beskyttet dige på klagers ejendom. Klager bestrider dette, da der ikke var noget beskyttet dige på klagers ejendom den 1. juli 1992."

Selvom du grundlæggende gør gældende, at forudsætningen for påbuddet ikke er til stede, dvs. at der ikke var noget dige pr. 1. juli 1992, bør du også behandle spørgsmålet, om diget kan siges at være beskyttelsesværdigt, og om der i givet fald søges dispensation.

Hvis du formulerer din klage som påstande, kan der eksempelvis stå følgende:

"Klager påstår X Kommunes afgørelse af dd.mm.2016 i sagen [kommunens sagsnr] vedr. dige [digets nr] på matr. nr. [matr. nr.], [ejerlav]

for værende ugyldigt da,

1. der ikke var et dige på klagers matrikler ved beskyttelsens indtræden den 1. juli 1992.
2. – hvis nævnet finder, at der var et dige den 1. juli 1992 – dette ikke var beskyttelsesværdigt
3. – hvis nævnet finder, at der var et dige den 1. juli 1992, og at dette var beskyttelsesværdigt – der skal gives dispensation til fjernelse af diget, subsidiært til digegennembrud."

Herefter skal du begrunde de 3 påstande.

6.2 REDEGØRELSE FOR SAGENS FAKTA OG DINE ARGUMENTER

Begrundelsen bør indeholde en redegørelse for sagens fakta og alle dine argumenter for, at der ikke er / var tale om et beskyttet dige.

Begrundelsen for klagen kan eksempelvis indeholde svar på følgende spørgsmål:

- Er diget angivet på 4 cm-kort?
- Understøttes angivelsen på 4 cm-kortet af høje og lave målebordsblade?
- Var diget faktisk til stede i marken den 1. juli 1992 (hvad viser luftfotos)?
- Hvad siger lodsejeren og dennes naboer?
- Kan der indhentes erklæringer fra "uafhængige parter", såsom landinspektører, ansatte fra de tidligere amter el. lign.
- Hvad siger det lokale museum? (prøv evt. at tale med den lokale museumsinspektør for at høre, om hans / hendes vurdering kan bruges)
- Er diget beskyttelsesværdigt? (Har diget landskabelig, kulturhistorisk eller biologisk værdi?)
- Bør der gives dispensation til fjernelse? (Det er ikke nok, at der er en driftsmæssig eller anden økonomisk interesse i, at diget fjernes). Bør der i det mindste gives dispensation til digegennembrud af hensyn til markdriften?
- Foreligger der myndighedspassivitet?

6.3 FORMELLE FORHOLD

Undersøg om de formelle forhold ved sagens behandling er i orden. Hvis de ikke er dette, bør du også behandle de formelle mangler i klagen.

- Har myndighederne begået sagsbehandlingsfejl? (Har de foretaget partshøring, begrundet deres afgørelse og givet klagevejledning? – læs evt. [mere her om de formelle krav til sagsbehandling](#))
- Har myndighederne oplyst sagen tilstrækkeligt? (Hvad er styrelsens / kommunens vurdering baseret på? Burde de have foretaget flere undersøgelser)
- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du har samtlige dokumenter i sagen, bør du søge styrelsen / kommunen om [aktindsigt](#). Hvis du beder om aktindsigt, inden myndigheden har truffet afgørelse, har myndigheden pligt til at udsætte sagens behandling, jf. [forvaltningslovens § 9b](#))

6.4 OPSUMMERING OG OPFØLGNING

Lav gerne en kort konklusion / opsummering af din klage.

Hvis du er i tvivl, om myndigheden har forstået din klage, eller du har spørgsmål til myndighedens behandling af den, kan du selvfølgelig altid ringe til myndigheden (kommunen eller Natur- og Miljøklagenævnet) for at drøfte sagen med sagsbehandleren.

7. Afbød konsekvenser

Hvis dine undersøgelser viser, at der har været et beskyttet dige – eller at lodsejeren ikke kan bevise, at der ikke har været det – bør du søge at afbøde konsekvenserne.

Dette kan gøres ved at sikre, at lodsejeren ikke bliver pålagt at retablere et større / bredere / bedre dige end det oprindelige. Hvis myndighederne kun kan påvise, at det fjernede dige var et jorddige med en højde på 20 cm, skal lodsejeren selvfølgelig ikke "retablere" et jorddige på 40 cm.

Du kan desuden søge kommunen om dispensation til digegennembrud for at sikre mulighed for kørsel gennem diget. Hvis etableringen af diget medfører, at lodsejeren skal køre på landeveje eller en betydelig omvej for at dyrke sine marker, gives som hovedregel tilladelse til at lave korte gennembrud i diget, så lodsejeren kan køre gennem dette.